

**CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS  
DE BELGIQUE**

23 avril 2004

**PROPOSITION DE LOI****visant à supprimer la réserve légale des  
ascendants**(déposée par M. Geert Bourgeois)  
\_\_\_\_\_**BELGISCHE KAMER VAN  
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS**

23 april 2004

**WETSVOORSTEL****tot opheffing van het voorbehouden erfdeel  
van bloedverwanten in de opgaande lijn**(ingediend door de heer Geert Bourgeois)  
\_\_\_\_\_**RÉSUMÉ**  
\_\_\_\_\_*L'auteur entend soutenir toutes les formes de vie  
familiale.**En complément à une proposition de loi qu'il a  
déposée précédemment (DOC 51 0846/001), il en-  
tend supprimer la réserve légale des ascendants.**La personne célibataire et sans enfants pourra ainsi  
favoriser le ou la partenaire qui cohabite avec elle  
ou tout autre personne.***SAMENVATTING**  
\_\_\_\_\_*De indiener wenst steun te verlenen aan elke  
gezinsvorm.**Ter aanvulling van een door hem eerder ingediend  
wetsvoorstel (DOC 51 846/001) wenst hij daarom  
het voorbehouden erfdeel van bloedverwanten in op-  
gaande lijn op te heffen.**Hierdoor kan de ongehuwde persoon zonder kin-  
deren zijn samenwonende partner of eender wie be-  
gunstigen.*

|                      |                                                                                                                              |
|----------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>cdH</i>           | : Centre démocrate Humaniste                                                                                                 |
| <i>CD&amp;V</i>      | : Christen-Democratisch en Vlaams                                                                                            |
| <i>ECOLO</i>         | : Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales                                                            |
| <i>FN</i>            | : Front National                                                                                                             |
| <i>MR</i>            | : Mouvement Réformateur                                                                                                      |
| <i>N-VA</i>          | : Nieuw - Vlaamse Alliantie                                                                                                  |
| <i>PS</i>            | : Parti socialiste                                                                                                           |
| <i>sp.a - spirit</i> | : Socialistische Partij Anders - Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht. |
| <i>VLAAMS BLOK</i>   | : Vlaams Blok                                                                                                                |
| <i>VLD</i>           | : Vlaamse Liberalen en Democraten                                                                                            |

*Abréviations dans la numérotation des publications :*

*DOC 51 0000/000* : Document parlementaire de la 51e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif

*QRVA* : Questions et Réponses écrites

*CRIV* : Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)

*CRABV* : Compte Rendu Analytique (couverture bleue)

*CRIV* : Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)  
(PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)

*PLEN* : Séance plénière

*COM* : Réunion de commission

*Afkortingen bij de nummering van de publicaties :*

*DOC 51 0000/000* : Parlementair document van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer

*QRVA* : Schriftelijke Vragen en Antwoorden

*CRIV* : Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)

*CRABV* : Beknopt Verslag (blauwe kaft)

*CRIV* : Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)  
(PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)

*PLEN* : Plenum

*COM* : Commissievergadering

*Publications officielles éditées par la Chambre des représentants*

*Commandes :*  
Place de la Nation 2  
1008 Bruxelles  
Tél. : 02/ 549 81 60  
Fax : 02/549 82 74  
www.laChambre.be  
e-mail : publications@laChambre.be

*Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers*

*Bestellingen :*  
Natieplein 2  
1008 Brussel  
Tel. : 02/ 549 81 60  
Fax : 02/549 82 74  
www.deKamer.be  
e-mail : publicaties@deKamer.be

## DÉVELOPPEMENTS

Mesdames, Messieurs,

En tant que parti tourné vers l'avenir, la N-VA tient à accorder la priorité absolue à une politique familiale. Nous choisissons d'offrir un soutien et une protection légale à chaque famille, donc aussi bien à tout couple marié qu'à tout couple, avec ou sans enfants, qui a opté pour une cohabitation durable.

Le tissu familial et social dans lequel nos enfants grandissent et dans lequel des personnes construisent des relations mutuelles jour après jour se détériore gravement. Notre société se caractérise par un effilochage toujours plus marqué des rapports sociaux, qui a notamment pour conséquences, l'augmentation de l'isolement et de la dépression (avec des taux de suicide élevés), l'éclatement de la cellule familiale (avec 30.000 divorces pour 40.000 mariages l'an dernier), l'indifférence entre parents et enfants, etc. La N-VA propose une série de mesures qui sont destinées à apporter un soutien considérable à la vie familiale au sens le plus large du terme. Le choix d'assurer un soutien maximal à ceux qui assument des responsabilités pour les autres, renforcera à nouveau le tissu social à terme et améliorera les possibilités sociales de notre société. C'est donc le meilleur choix pour l'avenir.

La notion de «famille» ne recouvre donc pas seulement les couples mariés, avec ou sans enfants, mais aussi les cohabitants légaux ou de fait, avec ou sans enfants, les isolés avec enfants et même les personnes qui ont pris en charge des membres de la famille, des pupilles ou des enfants vivant sous le même toit.

Les partenaires cohabitant en milieu familial souhaitent pouvoir hériter l'un de l'autre, qu'ils soient mariés ou non. La pratique notariale et une étude de la Fondation Roi Baudouin de 1997<sup>1</sup> révèlent cette volonté des partenaires cohabitants non mariés.

C'est la raison pour laquelle nous avons déjà déposé une proposition de loi visant à instaurer un droit successoral *ab intestat* pour les cohabitants (DOC 51-846/001).

La présente proposition constitue un complément logique de la proposition de loi instaurant un droit suc-

<sup>1</sup> FÉDÉRATION ROYALE DES NOTAIRES DE BELGIQUE, (éd.) « Examen critique de la réserve successorale », tome III, Bruxelles, Bruylant, 2000, p.118

## TOELICHTING

Dames en Heren,

De N-VA wil als een toekomstgerichte partij absolute prioriteit geven aan een gezinsvriendelijk beleid. Wij kiezen voor de ondersteuning en wettelijke bescherming van elk gezin. Dus zowel voor elk gehuwd paar als voor elk koppel dat, met of zonder kinderen, kiest voor een duurzaam samenlevingsverband.

Het familiaal en maatschappelijk weefsel waarin onze kinderen opgroeien en waarin mensen dag aan dag relaties met elkaar opbouwen, raakt ernstig verzwakt. Onze samenleving ziet een steeds verdere ontrafeling van sociale verbanden met gevolgen als de toename van vereenzaming en depressies (met hoge zelfmoordcijfers), het steeds vaker uiteenvallen van gezinnen (met 30.000 echtscheidingen tegenover 40.000 huwelijken het voorbije jaar), vervreemding tussen ouders en kinderen, enz. De N-VA stelt een reeks maatregelen voor die het familiale leven, in de breedste betekenis van het woord, aanzienlijk willen ondersteunen. Kiezen voor de maximale ondersteuning van wie verantwoordelijkheid draagt voor anderen, zal uiteindelijk het maatschappelijke weefsel weer versterken en de sociale draagkracht van onze samenleving opkrikken. Het is dus de beste keuze voor de toekomst.

Een gezin slaat dus niet alleen op gehuwde koppels met of zonder kinderen, maar ook op wettelijk of feitelijk samenwonenden met of zonder kinderen, op alleenstaanden met kinderen en zelfs op personen die zorg dragen voor inwonende familieleden, pleeg- of zorgkinderen.

Partners die in gezinsverband met elkaar samenleven wensen van elkaar te kunnen erven, ongeacht of ze met elkaar gehuwd zijn of niet. Dit beantwoordt aan de wens van ongehuwd samenlevende partners zoals blijkt uit de notariële praktijk en uit een studie van de Koning Boudewijnstichting uit 1997<sup>1</sup>.

Om die reden heb ik eerder al een wetsvoorstel ingediend dat ertoe strekt een intestaat erfrecht in te voeren voor samenwonenden (DOC 51-846/001).

Dit wetsvoorstel is een logische aanvulling op het wetsvoorstel tot invoering van een intestaat erfrecht

<sup>1</sup> KONINKLIJKE FEDERATIE VAN BELGISCHE NOTARISSEN, (ed) «De erfrechtelijke reserve in vraag gesteld», tome III, Brussel, Bruylant, 2000, p. 118

cessoral *ab intestat* pour les cohabitants. Il vise à supprimer la réserve successorale des parents en cas de décès de personnes sans enfants.

*De lege lata*, l'article 915 du Code civil dispose que les ascendants (c'est-à-dire les parents, les grands-parents et les arrière-grands-parents) ont droit à une réserve de la succession d'un testateur qui n'a pas d'enfants. Cette réserve équivaut à la moitié des biens lorsque le testateur laisse deux parents (ou, plus précisément, des ascendants dans une ligne) et un quart des biens lorsque le testateur ne laisse qu'un parent (ou un autre ascendant).

Cela signifie concrètement qu'un défunt célibataire sans enfants ne peut déshériter ses parents ni ses autres ascendants. Il ne peut disposer librement que de respectivement la moitié ou les trois quarts de sa succession. Il peut transmettre la portion librement disponible par testament ou donation, par exemple en faveur du ou de la partenaire qui cohabite avec lui ou à un tiers. Le solde de ses biens revient à ses parents ou à ses autres ascendants. L'héritage d'un défunt célibataire, sans enfants qui n'a pas fait de testament, revient intégralement à ses parents.

Cette règle ne répond pas à l'idée que se fait de la justice la majorité de la population, pour laquelle le souci du ou de la partenaire et de ce qui a été construit avec ce ou cette partenaire doit primer.

C'est pourquoi, nous proposons de supprimer la part (la «réserve») des parents en cas de décès de personnes sans enfants. Cela signifie qu'une personne célibataire sans enfants pourra disposer en toute liberté de la totalité de ses biens propres, par testament ou donation. Elle pourra ainsi favoriser son ou sa partenaire qui cohabite avec lui ou n'importe qui d'autre, donc également ses ascendants. Si le défunt n'a pas fait de testament, le droit successoral des parents sera maintenu, étant donné que la présente proposition ne vise pas à modifier l'ordre successoral.

Cet objectif est réalisé sur le plan technique en supprimant le renvoi à la réserve des parents à l'article 915 du Code civil.

voor wettelijk en feitelijk samenwonenden. Het strekt ertoe het voorbehouden erfdeel (de erfrechtelijke reserve) van de ouders bij overlijden van personen zonder kinderen af te schaffen.

*De lege lata* bepaalt artikel 915 van het Burgerlijk Wetboek dat de bloedverwanten in de opgaande lijn (dit zijn ouders, grootouders en overgrootouders) recht hebben op een voorbehouden gedeelte van de nalatenschap van een erflater die geen kinderen heeft. Dit voorbehouden gedeelte bedraagt de helft van de goederen wanneer de erflater twee ouders (meer precies uitgedrukt: bloedverwanten in de opgaande lijn in één lijn) nalaat, en één vierde wanneer de erflater slechts één ouder (of andere ascendent nalaat).

In concreto betekent dit dat een ongehuwde erflater zonder kinderen zijn ouders en verdere bloedverwanten in de opgaande lijn niet kan onterven. Hij of zij beschikt maar vrij over respectievelijk de helft of drie vierden van zijn nalatenschap. Dat gedeelte waarover hij of zij vrij beschikt kan hij bij testament of schenking overmaken bijv. aan de partner waarmee hij of zij samenleeft of aan een derde. Het overige gedeelte van zijn goederen gaat naar zijn ouders of andere bloedverwanten in de opgaande lijn. De erfenis van een kinderloze, ongehuwde erflater die geen testament maakt, gaat integraal naar zijn ouders.

Deze regel beantwoordt niet aan het rechtsgevoel van de meerderheid van de bevolking, voor wie de zorg om de partner en datgene wat samen met die partner opgebouwd werd, primeert.

Ik stel daarom voor om het voorbehouden erfdeel (de 'reserve') van de ouders bij overlijden van personen zonder kinderen af te schaffen. Dit betekent dat een ongehuwde persoon zonder kinderen bij schenking en testament volledig vrij mag beschikken over zijn volledige vermogen. Hij kan dus zijn samenwonende partner of eender wie begunstigen, dus ook de bloedverwanten in de opgaande lijn. Maakt hij of zij geen testament, dan blijft het erfrecht van de ouders behouden, aangezien dit voorstel de ordes in de rechtsopvolging niet wijzigt.

Technisch wordt dit doel gerealiseerd door in artikel 915 van het Burgerlijk Wetboek de verwijzing naar het voorbehouden erfdeel van de ouders te schrappen.

Geert BOURGEOIS (N-VA)

**PROPOSITION DE LOI**

---

**Article 1<sup>er</sup>**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

**Art. 2**

L'article 915 du Code civil, modifié par la loi du 14 mai 1981, est abrogé.

**Art. 3**

À l'article 916 du même Code, remplacé par la loi du 14 mai 1981, les mots «, d'ascendants et de descendants» sont remplacés par les mots «et de descendants».

16 mars 2004

**WETSVOORSTEL**

---

**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

**Art. 2**

Artikel 915 van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd bij de wet van 14 mei 1981, wordt opgeheven.

**Art. 3**

In artikel 916 van hetzelfde wetboek, vervangen bij de wet van 14 mei 1981, worden de woorden «, van bloedverwanten in de opgaande en in de nederdalende lijn» vervangen door de woorden «en van bloedverwanten in de nederdalende lijn».

16 maart 2004

Geert BOURGEOIS (N-VA)

## TEXTE DE BASE

21 mars 1804

Code civil

Art. 915

Les libéralités, par actes entre vifs ou par testament, ne pourront excéder la moitié des biens, si, à défaut d'enfant, le défunt laisse un ou plusieurs ascendants dans chacune des lignes paternelle et maternelle; et les trois-quarts, s'il ne laisse d'ascendants que dans une ligne.

Cependant les libéralités faites au conjoint survivant peuvent comprendre la totalité des biens.

Les biens ainsi réservés au profit des ascendants, seront par eux recueillis dans l'ordre où la loi les appelle à succéder: ils auront seuls droit à cette réserve, dans tous les cas où un partage en concurrence avec des collatéraux ne leur donnerait pas la quotité de biens à laquelle elle est fixée.

Art. 916

A défaut de conjoint survivant, d'ascendants et de descendants, les libéralités par actes entre vifs ou testamentaires pourront épuiser la totalité des biens.

## TEXTE DE BASE ADAPTÉ À LA PROPOSITION

21 mars 1804

Code civil

Art. 915

[abrogé<sup>1</sup>]

Art. 916

A défaut de conjoint survivant **et de descendants<sup>2</sup>**, les libéralités par actes entre vifs ou testamentaires pourront épuiser la totalité des biens.

<sup>1</sup> Art. 2: abrogation

<sup>2</sup> Art. 3: remplacement

**BASISTEKST**

21 maart 1804

**Burgerlijk Wetboek**

## Art. 915

De giften bij akten onder de levenden of bij testament mogen de helft van de goederen niet overschrijden, indien de overledene, bij gebreke van kinderen, in de vaderlijke en in de moederlijke lijn een of meer bloedverwanten van de opgaande lijn achterlaat; en drie vierden, indien hij slechts in één lijn bloedverwanten van de opgaande lijn achterlaat.

De giften aan de langstlevende echtgenoot mogen evenwel de gehele nalatenschap omvatten.

De bloedverwanten van de opgaande lijn verkrijgen de aldus te hunnen voordele voorbehouden goederen, volgens de orde waarin de wet hen tot de erfenis roept; zij alleen hebben recht op dit voorbehouden erfdeel, in alle gevallen waarin een verdeling met bloedverwanten van de zijlijn hun het gedeelte der goederen dat het voorbehouden erfdeel uitmaakt, niet zou verschaffen.

## Art. 916

Bij gebreke van een langstlevende echtgenoot, van bloedverwanten in de opgaande en in de nederdalende lijn mogen de giften, bij akten onder de levenden of bij testament, de gehele nalatenschap omvatten.

**BASISTEKST AANGEPAST AAN HET VOORSTEL**

21 maart 1804

**Burgerlijk Wetboek**

## Art. 915

[opgeheven<sup>1</sup>]

## Art. 916

Bij gebreke van een langstlevende echtgenoot **en van bloedverwanten in de nederdalende lijn**<sup>2</sup> mogen de giften, bij akten onder de levenden of bij testament, de gehele nalatenschap omvatten.

<sup>1</sup> Art .2: opheffing<sup>2</sup> Art. 3: vervanging